

Őszi cseresznye

Évén, hogy bármilyen fontos magyar vonatkozású eseményre a román hatóságok pánikba esnek, és görcsösen kezdenek megfelelő ellenszer után kutatni – igyekeznek például fejbe ütni Petőfit Eminescuval vagy átdöfni Kossuth bronzból formázott mellkasát Avram Iancu kőből faragott furulyájával –, íme, hogy Sütő András, aki életében zseniális drámaalkotó volt, most elképesztő módon kijátszott bennünket. Mert mivel ebben az órában nincs nekünk egy olyan, nagyságában hozzá mérhető prózaírónk, akit ugyanazon a napon, pontosan ugyanakkor tudnánk eltemetni, be kell ismernünk, hogy búcsúznunk kell ma nemcsak a nagy magyar írótól, Sütő Andrástól, hanem a nagy romániai írótól is, Sütő Andrástól.

Valójában most lenne igazán szükség az ominózus buszokra, melyek a kilencvenes években léptek színre: most, ezen esemény alkalmából idehozhatnák a marosvásárhelyi környékbeli falvakból ugyanazokat a parasztokat, de mindegyiküket – nem bottal felfegyverkezve, hanem – ölnyi virággal, melyet annak a ravatalához helyezhetnének el, aki a legszebb és legmeghatóbb oldalakat írta a háború utáni korszakban Erdély magyar és román parasztságáról.

Olyan írómester, akit már gyerekkorában áthatott a finom kifejezés spiritusza, Sütő András a sztálinizmus idején is, amikor minden, a kocsmában elmondott viccért öt év börtönt lehetett nyerni, képes volt könnyedén játszani a tűzzel. Mint például, a híres *Őszi cseresznye* című elbeszélésében, amelyben úgy alakulnak a dolgok, hogy a paraszt a falusi boltban csak akkor vehetett cukrot vagy sót, hogyha, amint a bolt ablakára ragasztott hirdetmény is megerősítette, beszolgáltató október havában tojást, libapelyhet vagy cseresznyét.

Nem véletlen, hogy Sütő András távozásra éppen ezt a lehetetlen hónapot választotta, az őszi cseresznyeérés idejét.

Geo Bogza, a román irodalom éber toronyőre észrevette a hatvanas években, hogy a proletkultizmus zavaros vizein egy óceánjáró jelent meg. Íme Bogza szavai: „Jóval több mint tíz évvel ezelőtt, amikor, nem mindig öröömre, rendszeresen olvastam a legifjabb írok szerzeményeit, Sütő András azzal lepett meg, hogy nem volt unalmas. Egy olyan korszakban, amikor a sablon biztosabban megölte a falu világából származó irodalmi hősöket, mint valaha a pellagra, Sütő András műveiben az emberek olyan élethűen mozogtak és beszéltek, hogy egyből megnyerték

---

Elhangzott 2006. október 7-én a marosvásárhelyi Vártemplomban, Sütő András ravatala mellett.

az olvasót. Kevesebb perc alatt, mint amennyi nekem a cigarettám elszívásához szükségeltetett, képes volt felvázolni egypár jellemet, létrehozni egy konfliktushelyzetet és – valóban művészi módon – levonni a hasznos morális következményeket. Ennek a szerzőnek, akinek merészsége mellett nagy tehetség is adatott, szívesen vagyok az olvasója.”

Egy kortársa úgy emlékszik a kamasz-újságíró Sütő Andrásra, mint aki gyalog vagy biciklin rohangu Kolozsvár utcáin, és a szerkesztőségéből a nyomdába, a nyomdából vissza a szerkesztőségbe sietett a korrekktúrákkal.

Úgy kell hát elképzelnünk Sütő Andrást, mint aki most is nyomja valamilyen égi kerékpár pedáljait, sietve egy magasabb kiadó felé és egy olyan nyomdába, amelynek ebben a pillanatban csak ő maga ismeri a titkait – olyan titkokat, melyeket előre felfedezett, amint láthatjuk az *Anyám könnyű álmot ígér* remekművéből, ahonnan egy részletet szeretnék idézni:

„Egy napon így szólt anyám:

– Írhatnál rólunk is valami könyvet.

– Nocsak! – néztem a szavai után, majd tréfára fogván a dolgot, azt kérdeztem boltos módra: milyen könyv legyen az, vidám-e vagy szomorúságos?

– Igaz legyen – mondta.

Láthattam tehát, hogy kérdésemmel az irányt elhibáztam. Anyám nem egyezkedésre gondolt, hanem – a kézmozdulatáról is ítélve – a fájdalomra a halántéka táján. Egy láthatatlan, szorító abroncsra, amely álmából is gyakorta felriasztja. Ilyenkor arra gondol, hogy mindannyiunk háta mögött felgyűlt az idő; szép csendesen ereszkedünk alá, mint a harangóra súlya. Mind közelebb a földhöz, azután kopp! – megérkeztünk, s nincs kéz, amely az órát még egyszer fölhúzná. De lenne bár egy könyvecske, ó, nem vigasztalónak, hanem tanúskodásképpen egyről és másról, ami megeseett velünk.

– Ez nekem is gondom – adtam meg magam.

– Hallgass arra a gondra, s az álmod könnyebb lesz!

A könnyű álmot anyám naphaladáskor az udvaron ígérte meg a cöveklábú asztalnál...”

Könnyű legyen az álmod, Sütő András! ❀